

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BLU-BACH15

Predefinert informasjon

Startdato:	04-01-2019 09:00	Termin:	2018 HØST
Sluttdato:	11-01-2019 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BLU-BACH15 1 BOPPG 2018 HØST		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.: 1

Informasjon fra deltaker

Tittel *: "Vi må våge å se" - En kvalitativ studie om hvordan barnehagelærere kan dekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen

Antall ord *: 9728

Tro- og lovetilklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert oppgavetittelen
på norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)

Gruppenummer: 20

Andre medlemmer i gruppen: Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

BACHELOROPPGAVE

«Vi må våge å se»

En kvalitativ studie om hvordan barnehagelærere kan avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen

«We must dare to see»

A qualitative study on how kindergarten teachers can reveal sexual abuse of children in kindergarten

Anna Osnes Johannesen

Kandidatnummer: 1

BLU-BACH15 Bacheloroppgave
Avdeling for lærerutdanning og kulturfag
Veileder: Randi Elisabeth Nordlie
Innleveringsdato: 11.01.19

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Sammendrag

Målet med denne bacheloroppgaven har vært å undersøke hvordan barnehagelærere kan bidra til å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen, med et hovedfokus på tegn og signaler som utsatte barn kan vise. Hensikten med undersøkelsen har vært å tilegne mer kunnskap om hvordan jeg som fremtidig barnehagelærer kan oppdage at barn utsettes for seksuelle overgrep. Samtidig håper jeg at denne oppgaven kan være til hjelp for andre barnehagelærere og yrkesgrupper som kan møte på utsatte barn i sin hverdag. Med utgangspunkt i dette er undersøkelsens problemstilling: «Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep mot barn?».

For å kunne svare på problemstillingen har jeg benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode. Jeg har gjennomført kvalitative forskningsintervjuer med to barnehagelærere. Jeg ønsket å finne ut hvilke tegn og signaler en barnehagelærer kan se etter for å oppdage barn som er utsatt for seksuelle overgrep, samt hvordan barnehagelærere arbeider for å avdekke seksuelle overgrep mot barnehagebarn.

Resultatene i undersøkelsen tyder på at det er manglende kunnskap blant barnehagelærere om flere tegn og signaler som kan knyttes til seksuelle overgrep, da funn viser at informantene i størst grad er opptatt av det som kan ha en direkte sammenheng med seksuelle overgrep, som blant annet seksualisert atferd. Dette indikerer at manglende kunnskaper trolig kan få konsekvenser for hvorvidt seksuelle overgrep hos barn blir avdekket eller ikke, ettersom symptom bildet hos barn kan være preget av stor variasjon. Samtidig viser funn i denne undersøkelsen at seksuelle overgrep mot barn er et sårt tema, som kan by på utfordringer i arbeidet med å avdekke seksuelle overgrep. Konklusjonen fra min forskning viser at barnehagelærere må øke bevisstheten rundt tegn og signaler som utsatte barn kan vise, samt våge å se dem.

Abstract

The goal of this bachelor assignment has been to examine how kindergarten teachers can contribute in uncovering sexual abuse in children in kindergarten, with a main focus on signs and signals that exposed children can exhibit. The purpose of this research has been to acquire more knowledge on how I, as a future kindergarten teacher, can discover that children have been exposed to sexual abuse. A concurrent goal is for this assignment to be of aid to other kindergarten teachers and other professionals who might come across exposed children in their professional environment. With this as its basis, the problem description is: «What signs and signals may a kindergarten teacher look for to uncover sexual abuse of children?».

To be able to answer this problem description, a qualitative research method was chosen. Qualitative research interviews were conducted with two kindergarten teachers. The aim was to uncover which signs and signals a kindergarten teacher may look for to uncover sexual abuse in children in kindergarten.

The results of the research imply that there is a lack of knowledge among kindergarten teachers on several signs and signals that can be tied to sexual abuse. Findings show that the informants, to the greatest extent is concerned about the factors that are directly related to sexual abuse, like sexualized behavior, among other things. This indicates that a lack of knowledge may likely have consequences on whether or not sexual abuse is uncovered, since the symptoms in children can be greatly varied. Findings of this research also show that sexual abuse against children is a sore subject, which can offer challenges in the work in uncovering sexual abuse. The conclusion of this research show that kindergarten teachers need to increase their consciousness around signs and signals that exposed children may exhibit and dare to witness them.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
1 Innledning	5
2 Forskning på området	6
3 Teorigrunnlag	8
3.1 Seksuelle overgrep.....	8
3.2 Tegn og signaler på seksuelle overgrep.....	8
3.2.1 Barns utsagn.....	9
3.2.2 Fysiske tegn og signaler.....	9
3.2.3 Psykiske tegn og signaler.....	10
3.2.4 Atferdsmessige tegn og signaler.....	10
3.3 Avdekking av seksuelle overgrep.....	11
3.4 Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep	12
4 Metode	14
4.1 Kvalitativ metode	14
4.2 Kvalitativt forskningsintervju.....	14
4.3 Utvalg	15
4.4 Gjennomføring av intervju	15
4.5 Transkribering og analyse	16
4.6 Ethiske hensyn.....	17
4.7 Validitet og reliabilitet.....	17
5 Resultater	19
5.1 Tegn og signaler på seksuelle overgrep.....	19
5.2 Avdekking av seksuelle overgrep.....	20
5.3 Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep	21
6 Drøfting	23
6.1 Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep?.....	23
6.2 Hvordan kan en barnehagelærer arbeide med avdekking av seksuelle overgrep?	26
6.3 Hvordan kan en barnehagelærers kompetanse og følelser påvirke avdekking av seksuelle overgrep? 27	
7 Avslutning	30
Litteraturliste	31
Vedlegg	33
Vedlegg 1	33
Vedlegg 2	35

1 Innledning

Denne bacheloroppgaven vil omhandle temaet seksuelle overgrep mot barn. Seksuelle overgrep blir ofte omtalt som et tabubelagt tema, og Søftestad (2018, s. 27) hevder derfor at vi ikke kjenner til det reelle omfanget av seksuelle overgrep mot barn. Likevel viser statistikker at det avdekkes for få overgrep av barnehagelærere og andre yrkesgrupper som arbeider med barn (Kvellido, 2015, s. 284). «*Svikt og svik*» er en offentlig utredning, hvor et utvalg har gått gjennom alvorlige saker som blant annet omhandler seksuelle overgrep. I denne utredningen kommer utvalget frem til at det finnes en systemsvikt når det gjelder avdekking av seksuelle overgrep, noe som utvalget omtaler som en konsekvens av for lite kunnskap og kompetanse (NOU 2017: 12). I barnehagesammenheng har fokuset på temaet omsorgssvikt økt med den nye rammeplan for barnehagen. Her legges det vekt på at personalet i barnehager skal ha et bevisst forhold til ulike former for omsorgssvikt, og vite hvordan det forebygges og oppdages (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Med bakgrunn i dette og ut fra min egen interesse har jeg valgt å gå dypere inn i temaet seksuelle overgrep, i håp om å tilegne meg mer kunnskap om hvordan jeg som fremtidig barnehagelærer kan avdekke seksuelle overgrep mot barn. Fokuset i oppgaven vil være på ulike tegn og signaler som kan skape bekymring hos barnehagelærere. Med dette som hovedfokus ønsker jeg å få større innsikt i forskjellige tegn og signaler som kan knyttes til seksuelle overgrep, og hvordan man på bakgrunn av det kan oppdage de utsatte barna. Derfor har jeg valgt problemstillingen: «*Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep mot barn?*».

For å finne svar på problemstillingen min har jeg satt meg inn i forskning på området og relevant teori, samtidig som jeg har gjennomført to kvalitative forskningsintervju med to barnehagelærere.

Denne bacheloroppgaven er delt inn i 7 deler. I første del gjør jeg rede for valg av tema og problemstilling. Deretter vil jeg i oppgavens andre del vise til nyere forskning innenfor temaet seksuelle overgrep mot barn. Videre vil jeg i tredje del presentere relevant teori, og i oppgavens fjerde del presenteres forskningsmetoden som jeg har brukt. Videre vil de følgende delene av oppgaven ta for seg resultater av undersøkelsen, samt drøfting av funn og konklusjon.

2 Forskning på området

I denne delen vil jeg presentere norsk forskning som er gjort på området relatert til problemstillingen min om hvilke tegn og signaler en barnehagelærer kan se etter for å avdekke seksuelle overgrep.

Jeg har tatt i bruk søkemotorer som: Google Scholar, NOVA og Regjeringen.no. Sentrale søkeord har vært: «Seksuelle overgrep mot barn», «Tegn og signaler på seksuelle overgrep» og «Avdekking av seksuelle overgrep». Jeg fant to relevante forskningsrapporter som omhandler seksuelle overgrep mot barn. Jeg har valgt å ta med disse rapportene for å belyse hvordan barnehagelærer kan arbeide med barns tegn og signaler, samt trekke frem en systemsvikt som trolig finnes i samfunnet.

Den første forskningsrapporten jeg velger å belyse er en mastergradsavhandling med hensikt om å vise hvordan barnehagen kan arbeide for at barns signaler blir tatt på alvor, samt hvordan utsatte barn kan tørre å fortelle sin historie. Søberg (2013) har undersøkt dette med en kvalitativ tilnærming, hvor hun har intervjuet ulike profesjoner som har kjennskap til temaet seksuelle overgrep mot barn. Utvalget i undersøkelsen består av en barnehagelærer, en barnevernspedagog, en sosionom, en politi og en myndig person med personlig overgrepserfaring.

Funn viser at det finnes en stor variasjon i symptombildet hos utsatte barn, og at det derfor kan være vanskelig å vite om det er snakk om seksuelle overgrep. Samtidig understrekes det at en vond magefølelse i alle tilfeller må undersøkes for å avkrefte eller bekrefte en bekymring. Denne forskningen viser også til barn som kan uttrykke interesse for å fortelle om overgrep, hvor en forutsetning vil være et tillitsforhold mellom barnet og en trygg, kompetent og støttende voksen. Forskningen viser at det i barnehagen er mulighet for å arbeide bevisst med temaet, gjennom bruk av bøker, tegning, temaarbeid og samlingsstunder. Denne forskningen konkluderer med at det stiller store krav til kompetanse og kunnskap om barns utvikling, og en vilje til å tenke seksuelle overgrep som en mulig forklaring. Samtidig trengs det et større fokus på seksuelle overgrep i samfunnet (Søberg, 2013).

Rapporten «svikt og svik» er en offentlig utredning, avgitt av Barne- og likestillingsdepartementet 22.juni 2017. Den 13.november 2015 oppnevnte regjeringen et utvalg som fikk i oppgave å undersøke alvorlige saker av vold, seksuelle overgrep og

omsorgssvikt mot barn. Hensikten var å avdekke hvorvidt systemsvikt forekommer. Videre kom de med anbefalinger på tiltak for å kunne beskytte barn i fremtiden (NOU 2017: 12).

Utvalget gikk gjennom og vurderte 20 saker. Funn viser flere former for systemsvikt i alle de gjennomgåtte sakene. Et fåtall av sakene ble avdekket på grunn av det offentlige tjenesteapparatet, noe det kan være forskjellige grunner til. I saksgjennomgangen så de eksempler på mangelfull forståelse av tegn og signaler, og hevder at disse i mange tilfeller ble oversett og feiltolket. Tegn og signaler på ulike typer omsorgssvikt, fikk ofte helt andre diagnoser, som for eksempel ADHD. Utvalget fant også eksempler på at avgjørelsene ble tatt på feil grunnlag, uten nødvendig undersøkelser av situasjonen. Betydelige risikofaktorer ble ignorert, og saksgjennomgangen viser at det burde vært meldt inn bekymringsmelding i større grad, enn det som var tilfellet i disse sakene (NOU 2017: 12).

Utvalget konkluderer med at den store systemsvikten er en konsekvens av for lite kunnskap og kompetanse. Det ble sett som en viktig årsak til utfallet i de gjennomgåtte sakene. Utvalgt hevder at det er nødvendig med mer undervisning om temaet i grunnutdanningene, samt kompetanseheving på de forskjellige arbeidsplassene. Utvalget så også eksempler på at tjenestepersoner følte på ensomhet, med lite støtte fra kollegaer og ledelse på arbeidsplassen. Å være sammen om saken, ble derfor sett som en forutsetning for å kunne lykkes i arbeidet (NOU 2017: 12).

3 Teorigrunnlag

I denne delen vil jeg presentere teori som er med på å underbygge problemstillingen min. Først vil jeg gjøre rede for seksuelle overgrep, hvor jeg vil gå nærmere inn på ulike tegn og signaler som barn som utsettes for seksuelle overgrep kan vise. Deretter vil jeg presentere teori om avdekking, samt ulike faktorer som kan ha betydning for arbeidet med å avdekke seksuelle overgrep.

3.1 Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep er en form for omsorgssvikt. Killén definerer omsorgssvikt som «når foreldre eller de med omsorg for barnet, påfører det fysisk eller psykisk skade, eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare» (2017, s. 58). Videre forklarer Killén (2017, s. 80) seksuelle overgrep som en fellesbetegnelse for ulike aktiviteter, som barnet ikke er emosjonelt, seksuelt eller utviklingsmessig modent for. Det vil si at barn heller ikke er i stand til å gi samtykke til å delta i dem. Søftestad hevder at det finnes mange ulike definisjoner av seksuelle overgrep. Et fellestegn ved dem er at «overgrepene skjer ut fra overgriperens behov, på bekostning av barnets behov» (2018, s. 23).

I Straffeloven (2005) kapittel 26 blir seksuallovbrudd tatt opp. Seksuallovbrudd mot barn innebærer seksuelt krenkende atferd, seksuell handling og seksuell omgang. Søftestad (2018, s. 24) beskriver seksuelt krenkende atferd som seksuelle handlinger i nærheten av barn, uten fysisk kontakt med barnet. Blotting eller samleie med barn tilstede kan være eksempler på dette. Kvello (2015, s. 276) trekker frem det å se på pornofilmer sammen med barn, noe som også går under seksuelt krenkende atferd. Seksuell handling innebærer derimot fysisk kontakt mellom barnet og den som forgriper seg. Dette kan eksempelvis være berøring på intime steder, uavhengig av om barnet har klær på eller ikke. Seksuell omgang er alle typer inntrengning i kroppens hulerom, som for eksempel kan være oralt, vaginalt eller analt samleie (Søftestad, 2018, s. 24). Kvello (2015, s. 276) er opptatt av at seksuell omgang ikke bare omfatter samleie, men også grovere seksuelle handlinger som masturbasjon.

3.2 Tegn og signaler på seksuelle overgrep

Det finnes ulike tegn og signaler som kan gi bekymring om at noe er galt. Samtidig vil det være en forskjell på hvor tydelig tegn og signaler viser seg hos det utsatte barnet (Søftestad, 2018, s. 113). Killén (2017, s. 102) mener at man må være forsiktig med å trekke en klar

konklusjon når et tegn eller signal oppstår, ettersom det kan ligge andre årsaker bak. Samtidig er det viktig å tenke på seksuelle overgrep som en mulig forklaring. Søftestad (2018, s. 108) er opptatt av at det vil være viktig å undersøke mulige grunner, og ikke legge bort mistanken om seksuelle overgrep for fort.

3.2.1 Barns utsagn

Barn i barnehagen kan avsløre at de er utsatt for seksuelle overgrep gjennom spontane utsagn, men ofte er dette mest aktuelt før barnet har fått forståelse for hva det blir utsatt for. For noen barn er seksuelle overgrep en naturlig del av deres omsorgssituasjon, sett at overgrepene har startet tidlig i barnets liv. Da kan barnet ha manglende forståelse om at det som foregår er unormalt, og dermed avsløre overgrepene uten at de forstår konsekvensene av det (Søftestad, 2018, s. 42). Også Killén (2017, s. 102) understreker at små barn kan komme med spontane utsagn. Når barna imidlertid blir eldre, forstår de bedre rekkevidden av det de har blitt utsatt for, og de unngår å fortelle om det på grunn av at de kan føle på skyld og skam. I tillegg kan de ha opplevd trusler fra overgriperen, om hva som kan skje med barnet eller overgriper om barnet avslører overgrepene. Kvello (2015, s. 288) mener heller ikke at det er vanlig at barn forteller direkte om seksuelle overgrep. Videre hevder han at barnet likevel kan komme med hint om at noe er galt. Om en voksen overhører eller snakker bort slike hint, vil barnet slutte å forsøke å formidle sine opplevelser.

I følge Kvello (2015, s. 287) vil det kreve et tillitsforhold mellom barnet og den personen som barnet forteller om overgrepene til. Samtidig påstår Gamst og Langballe (2010, s. 94) at det er lettere for barn å fortelle om vanskelige ting hvis de opplever at deres utsagn blir tatt på alvor. Videre trekker de frem et syn som dreier seg om at barn ikke er troverdige. Dette blir omtalt som et negativt syn, som pedagoger må sørge for å snu (Gamst og Langballe, 2010, s. 93).

3.2.2 Fysiske tegn og signaler

Dersom barn utsettes for seksuelle overgrep kan man i noen sammenhenger oppdage fysiske skader på barnet. Dette kan være skader i form av åpne sår, blødninger, rifter, arr og blåmerker. Med tanke på seksuelle overgrep pekes det særlig på fysiske skader rundt barnets munn, underliv og analåpning. Om barnet har blitt holdt fast eller slått under seksuelle aktiviteter, kan skader også finnes andre steder på kroppen (Søftestad, 2018, s. 102). I følge Søftestad (2018, s. 100) kan også avvik i kroppslige funksjoner være mulige fysiske tegn på seksuelle overgrep. Det vil blant annet si forstyrrelser i vekst og fordøyelse. Et avvik fra

aldersnormen med tanke på vekt og høyde er også noe som voksne bør være oppmerksomme på.

Selv om det finnes mange mulige fysiske tegn og signaler, hevder Sosial- og helsedirektoratet (2003, s. 11) at dette alene sjeldent er et sikkert grunnlag for å vurdere om et barn er utsatt for seksuelle overgrep.

3.2.3 Psykiske tegn og signaler

Søftestad (2018, s. 103) legger vekt på at barn som blir utsatt for seksuelle overgrep vil kunne ha en redusert evne til å regulere følelser. Det kan bety at barnet har en kort vei til ekstreme følelser, noe som vil si at sorg, sinne, redsel og usikkerhet kan bli forsterket.

Utsatte barn kan oppleve angst på grunn av det de har opplevd, og redsel for det de forventer skal skje. Sosial- og helsedirektoratet (2003, s. 11) hevder at de yngste barna kan vise angst under stell og bleieskift. Kvam (2001, s. 94) mener at utsatte barn kan være unormalt redd for å kle av seg eller for å bli berørt. Samtidig påpeker hun at barnet kan vise angst i mørket, og når det er alene med en voksen. Killén (2017, s. 100) omtaler også depresjon som et faresignal på omsorgssvikt. Hos barn kan dette kjennetegnes av lite overskudd til lek og fysisk aktivitet.

3.2.4 Atferdsmessige tegn og signaler

Som tidligere nevnt kan et tegn på seksuelle overgrep være at barnet viser vanskeligheter med å regulere følelser. Dette kan også gå utover atferden til barnet, noe som kan føre til at barnets atferd skiller seg fra det som er sosialt akseptabelt (Søftestad, 2018, s. 103). I følge Søftestad (2018, s. 104) kan dette blant annet vise seg som aggresjon mot andre, vansker med å godta regler, avvikende trøstsøking eller overdreven smisking. Killén (2017, s. 102) skriver om regresjon. Dette er utvikling i motsatt retning, ved at barnet viser en atferd som er normalt på et tidligere alderstrinn enn det barnet befinner seg på. I den sammenheng kan signaler om seksuelle overgrep være om barnet væter seg ut eller snakker babyspråk.

Killén (2017, s. 101-102) fremhever seksualisert atferd som følge av seksuelle overgrep. Det vil si at barnet eksempelvis kan nærme seg andre mennesker på den måten de har lært av overgriperen. Dette kan observeres dersom barnet for eksempel har en seksualisert oppmerksomhetssøkende atferd. Noen barn blir også overdrevent opptatt av seksuell lek, og

kan med det gi uttrykk for at de har unormal kunnskap om temaet, i forhold til hvilket alderstrinn de er på. Kvam (2001, s. 97) mener at dette kan dreie seg om masturbasjon og å leke seksuelt med dukker.

Kvello (2015, s. 296) mener at kunnskap om barns uttrykk for seksualitet er dårlig generelt sett. I tillegg har mange voksne vanskeligheter med å skille mellom hva som er normalt og ikke. Seksualisert atferd kan ses som en del av den naturlige utforskningen til barn. Det gir imidlertid større grunn til bekymring, om barn viser seksualisert atferd som er høyst uvanlig for alderen til barnet. Et eksempel på dette kan være at barnet putter fingre eller gjenstander i eget eller andres kjønnsorgan eller analåpning.

3.3 Avdekking av seksuelle overgrep

Søftestad definerer avdekking som «prosessen hvor en hemmelig overgrepsrelasjon blir gjort kjent for andre enn barnet og forgriperen» (2018, s. 133). I denne sammenheng trekker hun frem to ulike avdekkingsforløp, som dreier seg om at seksuelle overgrep enten kan bli gjort kjent av barnet selv, eller av at andre oppdager det. Når det er et annet menneske som gjør overgrepet kjent, er det ofte basert på observasjoner av ulike tegn og signal som barnet gir uttrykk for. Videre er det på grunn av enkelte menneskers handlekraft at overgrepene blir avdekket (Søftestad, 2018, s. 136). Det kan regnes med at denne formen for avdekking skjer oftest, fordi det vanligvis tar mange år før utsatte forteller om det til noen (Søftestad, 2018, s. 135).

Alle har ansvar for å bidra til avdekking av seksuelle overgrep mot barn. Barnehagelærer og andre som jobber med barn i offentlige virksomheter har i tillegg en lovbestemt plikt til å bidra til at seksuelle overgrep blir avdekket (Søftestad, 2018, s. 140). Barnehageloven (2005) tar for seg opplysningsplikten, som innebærer at barnehagepersonalet uten hinder fra taushetsplikten skal melde fra til barneverntjenesten når det er *grunn til å tro* at barn blir utsatt for omsorgssvikt. I rammeplanen for barnehager står det i tillegg at «personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Killén (2017, s. 15) mener at barnehagepersonalet ofte er de som først begynner å bekymre seg for et barn, og det kan da oppstå en vond magefølelse. Claussen (2010, s. 14) beskriver en slik magefølelse som en udefinert bekymring om at noe er galt, uten at man vet hvordan man skal forholde seg til det. Claussen (2010, s. 19) ser viktigheten av å bringe den vonde

magefølelsen opp i hodet, og tenke fremfor å føle. Det vil da være nødvendig å skille faktiske opplysninger, vurderinger og irrasjonelle følelser fra hverandre.

Ettersom fagfolk kan gå lenge med en vond magefølelse, uten å gjøre noe med den, vil det være betydningsfullt med handlingsplaner som skal følges ved bekymring (Søftestad, 2018, s. 115). Videre legger Søftestad (2018, s. 112) vekt på at det vil være hensiktsmessig å snakke sammen med en kollega i dette arbeidet. Samtidig hevder Claussen (2010, s. 19) at man ikke må trekke inn for mange kollegaer, ettersom det da kan bli for mange magefølelser å forholde seg til. Med det mener han at en kollektiv mistanke om seksuelle overgrep kan skade en objektiv iakttagelse og fortolkning. Om det er andre ansatte i barnehagen som også har bekymring rundt et barn bør det tas med i det videre arbeidet, men her vil det være viktig å ha en bevissthet rundt vedkommende sine faglige kvalifikasjoner.

3.4 Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep

Ettersom seksuelle overgrep kan regnes som noe av det mest grusomme et barn kan bli utsatt for, kan fagfolks egen smerte i møte med denne formen for omsorgssvikt være en hindring for at avdekking skjer (Søftestad, 2018, s. 65). En forutsetning for å oppdage seksuelle overgrep vil i følge Killén (2017, s. 125) være at man må tåle å slippe inn barnets smerte, og la være å gjemme oss bak våre egne overlevelsesstrategier. Hun hevder at de ulike overlevelsesstrategiene vil kunne prege våre vurderinger og handlinger, noe som kan medføre alvorlige konsekvenser for barnet dersom avdekking ikke skjer. En av overlevelsesstrategiene er overidentifisering, som vil si at man ser bort fra realiteten. Dette fører til at et faglig vurderingsgrunnlag erstattes med håp og tro om at situasjonen gjerne ikke er så ille. Overidentifisering kan også føre til bagatellisering av den situasjonen som barnet befinner seg i, ved at vi for eksempel overser og distanserer oss fra barnets sårbarhet. En annen overlevelsesstrategi er problemforflytting, som går ut på at man omgjør det egentlige problemet til et annet problem. Det vil si at et avgrenset problem blir definert som hovedproblemet fordi det er lettere tilgjengelig (Killén, 2017, s. 118). Også Søftestad (2018, s. 19) påpeker at man gjerne har en tendens til å søke forklaringer innenfor det som er kjent.

Killén legger vekt på at «kompetanse kan gi overskudd og mot, slik at man unngår å bli offer for distansering og handlingslammelse» (2017, s. 126). Med dette mener hun at arbeid med omsorgssviktsituasjoner må forankres i relevant kunnskap. Videre hevder hun at det er mer kunnskap tilgjengelig om seksuelle overgrep, enn det som blir anvendt i dagens praksis, og barnehagelærere må derfor ha større fokus på å integrere og ta i bruk mer kunnskap i sin

praksis. Samtidig hevder Søftestad (2018, s. 63) at det tilbys en rekke kurs og konferanser på feltet, noe som vil si at de som ønsker og har mulighet, kan delta på kompetansehevende tiltak.

Søftestad (2018, s. 62) trekker frem barnehagelærerutdanningen, og påstår at den er svak i dette fagfeltet. Videre hevder hun at dette får store konsekvenser for arbeidet med å avdekke seksuelle overgrep. Samtidig hevder Claussen (2010, s. 18) at barnehagelærerutdanningen vil gi studentene god kunnskap om barns utvikling, samt ferdigheter i å observere barn. Han mener at yrkesgruppen har god kompetanse på hva som er normal utvikling for barn i førskolealder, samt hva som ikke anses som normalt.

4 Metode

I denne delen vil jeg presentere metoden som jeg har tatt i bruk for å besvare min problemstilling: «Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen?» Jeg vil starte med å begrunne metodevalget, for deretter å gå nærmere inn på metoden for datainnsamling i denne undersøkelsen. Jeg vil også presentere og reflektere over utvalg, etiske hensyn og undersøkelsens validitet og reliabilitet.

4.1 Kvalitativ metode

Christoffersen og Johannessen beskriver metode som «å følge en bestemt vei mot et mål» (2012, s. 16). Innenfor samfunnsvitenskapen er det et skille mellom kvantitativ- og kvalitativ metode. Disse metodene belyser ulike spørsmål. Kvantitativ metode gir en bred oversikt over hva mange mener, mens kvalitativ metode går mer i dybden på det aktuelle temaet (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 42). Christoffersen og Johannessen (2012, s. 17) hevder at en kvalitativ metode vil gi mer utfyllende og detaljerte svar, enn hva som er tilfellet i en kvantitativ metode. I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Dette valget tok jeg fordi jeg ønsker å gå i dybden på temaet, ved å få innblikk i informantenes forståelse, kunnskap og erfaringer rundt temaet seksuelle overgrep.

4.2 Kvalitativt forskningsintervju

For å finne svar på min problemstilling valgte jeg å gjennomføre kvalitative forskningsintervju. Formålet med kvalitative forskningsintervju er å få en bedre forståelse for et tema (Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 77). Et kvalitativt forskningsintervju passet godt inn i denne undersøkelsen da jeg ønsket å få innblikk i hvilke tegn og signaler barnehagelærere ser etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen.

Jeg valgte å ha et semistrukturert intervju. I følge Christoffersen og Johannessen (2012, s. 79) går det ut på å forholde seg til en overordnet intervjuguide. Dette er en liste over temaer og spørsmål som blir utgangspunkt for intervjuet, men intervjuguiden trenger ikke å følges til punkt og prikke. Jeg utførte denne formen for intervju fordi jeg ønsket at mine informanter ikke skulle være låst til å svare på spørsmål i en bestemt rekkefølge, samtidig så jeg det nødvendig å ha et utgangspunkt vi kunne følge. Intervjuguiden (Vedlegg 2) består av spørsmål som belyser min problemstilling. Innholdet i spørsmålene dreier seg om tegn og

signaler og arbeid med avdekking, samt barnehagelærers forståelse, kompetanse og følelser rundt temaet.

4.3 Utvalg

Christoffersen og Johannessen (2012, s. 51) hevder at informanter som skal delta i kvalitative intervjuer velges ut ved strategisk utvelgelse. En form for dette er kriteriebasert utvelgelse, som går ut på å velge informanter som oppfyller bestemte kriterier. Et krav jeg hadde til mine informanter, var at de måtte ha formell utdanning som barnehagelærere. Dette kriteriet satte jeg på grunn av at min problemstilling fokuserer på barnehagelærere.

Det jeg først så for meg var at jeg skulle intervju pedagogiske ledere. Jeg kontaktet flere pedagogiske ledere via mail, for å spørre om de kunne tenke seg å delta i intervju. Det var ikke mange som svarte på denne henvendelsen, og de fleste av dem som svarte ønsket av ulike grunner ikke å delta. Etter hvert kom jeg i kontakt med en daglig leder i en barnehage, som gjerne ville stille til intervju. Selv om det egentlig var pedagogiske ledere jeg så etter, oppfylte også denne daglige lederen kriteriet jeg hadde satt. Dermed ble utvalget mitt en daglig leder og en pedagogisk leder.

Ettersom informantene skal sikres anonymitet (Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 46), har jeg laget fiktive navn til dem. Fra den ene barnehagen har jeg intervjuet «Hilde». Hun har arbeidet som pedagogisk leder i 7 år. Fra den andre barnehagen har jeg intervjuet «Laila», som er daglig leder i barnehagen. Før hun ble daglig leder, arbeidet hun som førskolelærer i 20 år. Begge informantene mine har mest erfaring med 3-6 åringer, men de har også arbeidet med yngre barn i noen perioder.

4.4 Gjennomføring av intervju

Begge intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt, og fant sted i barnehagene som informantene mine arbeider. Laila intervjuet jeg en morgen, og intervjuet fant sted på hennes kontor. Intervjuet med Hilde foregikk en ettermiddag, på pauserommet til barnehagen. Christoffersen og Johannessen (2012, s. 82) peker på en risiko for avbrytelser, om intervjuet foregår på informantens arbeidsplass. Jeg opplevde imidlertid ingen avbrytelser i løpet av mine intervjuer.

Jeg valgte å ta lydopptak av intervjuene. Det ser jeg ser som en fordel, fordi det gjorde at jeg kunne fokusere på å høre etter hva informantene svarte, fremfor å bruke mye energi på å notere.

I gjennomføringen av intervjuene brukte jeg intervjuguiden (Vedlegg 2) aktivt når jeg stilte spørsmål. Jeg startet med å stille bakgrunnsspørsmål, slik at jeg fikk informasjon om informantene jeg intervjuet. Deretter gikk jeg over til undersøkelsens nøkkelspørsmål som gav meg innblikk i informantenes erfaringer og opplevelser knyttet til problemstillingen. Løkken og Søbstad (2013, s. 111) mener det er nødvendig å tenke på hvilken rekkefølge spørsmålene stilles i. Ettersom jeg har tema seksuelle overgrep som kan være vanskelig å snakke om, hadde jeg en bevissthet rundt rekkefølgen på spørsmålene. Det å starte intervjuene ved å stille noen bakgrunnsspørsmål tjente til en mykere oppstart før vi gikk i gang med nøkkelspørsmålene. Vi fulgte rekkefølgen på spørsmålene, med unntak av noen steder, da informantene mine uoppfordret kom inn på temaet som intervjuguiden senere tok for seg. I følge Christoffersen og Johannessen (2012, s. 79) er et kjennetegn på semistrukturert intervju at man gjerne beveger seg frem og tilbake i intervjuguiden. Jeg opplevde at vi kom inn på alle temaer i intervjuguiden, og dermed fikk jeg mange svar som belyser problemstillingen min. I ettertid har jeg likevel lagt merke til at jeg kunne vært bedre på å stille oppfølgingsspørsmål. Christoffersen og Johannessen (2012, s. 83) mener at oppfølgingsspørsmål kan oppmuntre til større grad av refleksjon, noe som kunne ført til at jeg gjerne hadde fått dypere svar fra

4.5 Transkribering og analyse

Jeg valgte som sagt å ta lydopptak av intervjuene. Christoffersen og Johannessen (2012, s. 84) hevder at lydopptak er hensiktsmessig, fordi man da kan sikre dokumentasjon av det som blir sagt på intervjuet. Jeg ser det som en fordel, da det var til hjelp når jeg skulle transkribere intervjuene. I følge Postholm og Jacobsen (2011, s. 81) handler transkribering om å omgjøre muntlig tale til tekst. Videre hevder de at denne prosessen kan føre til bedre forståelse av det som faktisk ble sagt på intervjuet. Dette var noe jeg opplevde, ettersom jeg i denne prosessen hørte på lydopptakene mange ganger, og jeg ble derfor bedre kjent med datamaterialet mitt.

Analyse handler om å skape mening i det innsamlede datamaterialet (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 102). Christoffersen og Johannessen (2012, s. 101) hevder at man må finne det som er relevant for problemstillingen, noe som kan gjøres med koding. Det er en prosess hvor man organiserer informasjon med kodeord. Jeg brukte kodeord som for eksempel tegn, signaler og kompetanse for å sortere informasjonen som knytter seg til de bestemte temaene i

intervjuguiden, noe som førte til at jeg fikk en struktur på informasjonen som kom frem i datamaterialet. Videre omtaler Christoffersen og Johannessen (2012, s. 104) kondensering, som dreier seg om å gruppere de brukte kodeordene i kategorier. Når jeg skulle velge kategorier, tok jeg utgangspunkt i den strukturen jeg allerede hadde laget ved hjelp av kodeord. Det gjorde at jeg stod igjen med tre kategorier: «Tegn og signaler på seksuelle overgrep», «Avdekking av seksuelle overgrep» og «Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep».

4.6 Etiske hensyn

Christoffersen og Johannessen (2012, s. 41) viser til forskningsetiske retningslinjer, som er ulike hensyn en forsker må ta i betraktning. Dette innebærer at informanter har rett til selvbestemmelse, samtidig har man som forsker en plikt til å respektere informantens privatliv. I mitt tilfelle har dette betydd at informantene selv bestemmer over sin deltakelse i intervjuet, og har fått mulighet til å trekke seg når som helst. Samtidig er det informanten som selv bestemmer hva hun/han skal uttale seg om. Dette sa jeg i fra om til informantene mine like før intervjuet startet. Her vil også konfidensialitet være viktig, som innebærer at informantene skal kunne stole på meg, og at informasjonen de gir meg ikke skal kunne identifiseres. For å sikre meg dette ble lydopptakene oppbevart med passordbeskyttelse, og slettet like etter transkriberings- og analyseprosessen. Samtidig laget jeg fiktive navn til informantene mine, og lot være å ta med informasjon som kunne tilbakeføres til barnehagen de arbeider i, eller til dem personlig.

Før intervjuene skulle gjennomføres sendte jeg ut informasjonsskriv og samtykkeerklæring (Vedlegg 1). Her opplyste jeg informantene mine om deres rett til selvbestemmelse, og at informasjonen de gir meg skal anonymiseres og bli behandlet konfidensielt. Jeg formidlet også mitt ønske om å få bruke lydopptak på intervjuene. Samtykkeerklæringen ble signert av begge informanter i forkant av intervjuet.

4.7 Validitet og reliabilitet

I følge Postholm og Jacobsen handler validitet om gyldighet. Dette beskrives som «i hvilken grad man har dekning for våre fortolkninger av funn og resultater i en undersøkelse» (2011, s. 126). Indre validitet går ut på hvorvidt funn i en undersøkelse er gyldige for utvalget og fenomenet som er undersøkt (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 127). Ved utforming av intervjuguide var jeg bevisst på å formulere åpne spørsmål, slik at informantene mine kunne

komme med sine svar uten at samtalen ble ledet i en bestemt retning. Det var også viktig for meg å ikke komme med ledende oppfølgingsspørsmål i løpet av intervjuet. Dette gjorde at informantene fikk mulighet til å uttale seg om temaet, uten påvirkning fra meg. Dette kan ha vært med på å øke validiteten i min undersøkelse. En mulig feilkilde her kan være at det oppstår misforståelser. Det kan være at jeg misforstår svar som informantene kommer med, eller at informantene misforstår mine spørsmål.

Ytre validitet handler om hvorvidt funnene i en undersøkelse kan generaliseres (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 128). Jeg har samlet inn data fra to informanter, og siden dette er et begrenset utvalg, kan jeg ikke trekke generelle konklusjoner. Jeg har imidlertid fått en pekepinn på hvilke tegn og signaler noen barnehagelærere ser etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn.

Reliabilitet sier noe om forskningens pålitelighet, og knyttes til nøyaktigheten av datamaterialet som er samlet inn (Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 23). Jeg valgte å sende intervjuguide til informantene mine i forkant av intervjuet, slik at de kunne forberede seg om det var ønskelig. Dette valget tok jeg på grunn av at jeg har et tema som kan være vanskelig å snakke om. Det at jeg gav intervjuguide før intervjuet kan være positivt med tanke på at forberedningstid kan føre til mer gjennomtenkte og utfyllende svar fra informantene. På en annen side kan informantene forberede usanne svar for å fremstå best mulig.

En faktor som kan ha vært med på å øke min undersøkelses reliabilitet er at jeg tok lydopptak av intervjuene. Dette gjorde at jeg kunne høre intervjuet flere ganger i ettertid, for å tolke det som ble sagt på best mulig måte. Om jeg kun hadde hatt notater fra intervjuet, er det stor sannsynlighet for at jeg ikke hadde fått med meg alt som ble sagt, noe som kunne ha svekket undersøkelsens reliabilitet.

5 Resultater

I denne delen vil jeg presentere resultatene fra forskningsintervjuene. Resultatene deler jeg inn i tre kategorier: «Tegn og signaler på seksuelle overgrep», «Avdekking av seksuelle overgrep» og «Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep». Disse kategoriene gikk igjen i min intervjuguide, og jeg vil her presentere hva som kom frem i intervjuene.

5.1 Tegn og signaler på seksuelle overgrep

På spørsmål om hvilke tegn og signaler som kan knyttes til seksuelle overgrep, kom informantene mine med en rekke tegn og signaler de ser etter. Samtidig formidlet begge at de synes det er utfordrende å se tegn og signaler på seksuelle overgrep. Laila sier: «Det å tørre å se signalene, er noe jeg tror mange vegrer seg for. Når man tenker på hvor lenge jeg har jobbet, så har jeg garantert oversett noen. Det er skummelt». Hilde trekker frem barns sterke lojalitet til foreldrene, og mener av den grunn at det kan være vanskelig å oppdage tydelige tegn og signaler på seksuelle overgrep.

Både Hilde og Laila trekker frem barns utsagn som et mulig signal om seksuelle overgrep. Hilde forteller om barn som indirekte kan signalisere om seksuelle overgrep, hun sier: «Noen barn har ikke forståelse for at det ikke er greit. Da kan det være at de uttrykker noe bekymringsverdig gjennom sine utsagn». Laila forteller om mer direkte tegn og signaler som barn kommer med. Laila sier: «Det kan være at barn sier noe direkte, eller kommer med betroelser i samtale». Hun mener at man må klare å møte utsagnet på en bra måte, for å få barnet til å føle seg trygg på å kunne innrømme det. Hun sier videre: «Lojaliteten til barn er utrolig sterk, derfor er det viktig å klare å få dem i samtale, uten at barnet føler det skyver foreldrene fra seg».

Begge informantene mine trekker også frem barnets atferd som mulig tegn og signal om seksuelle overgrep. Hilde mener at atferd som ikke er normal hos barn på det gjeldende alderstrinnet, kan komme som følge av seksuelle overgrep. Laila utdyper dette noe mer og peker samtidig på utfordringer i forhold til tolking, når en barnehagelærer skal se etter tegn og signaler. Hun sier:

Man kan noen ganger se det på atferden til barna. Samtidig tror jeg ikke det er så enkelt å kunne lese en atferd, og si den kommer som følge av seksuelle overgrep, fordi det kan ligge mye annet bak. Da må det være en veldig spesifikk atferd. Men likevel

har jeg sett barn med en seksuell atferd, uten å tenke at de har blitt utsatt for seksuelle overgrep. Så det er vanskelig.

Videre trekker Hilde frem fysiske skader. Hun forteller at personalet i barnehagen har vært på foredrag, hvor de har fått innføring i ulike fysiske skader som kan knyttes til seksuelle overgrep. Hun nevner skader inne i munnen og blåmerker på kroppen. Laila snakker om stellesituasjoner, og sier man gjerne kan se noe der. Hun sier at dette gjelder mest for småbarnsavdelinger.

5.2 Avdekking av seksuelle overgrep

Ingen av informantene mine har egne erfaringer med å avdekke seksuelle overgrep. Laila har imidlertid hatt en mistanke for lenge siden, og selv om saken ble tatt videre til barnevernet, innrømmer hun at det ikke var hennes fortjeneste.

På spørsmål om hvordan barnehagene arbeider for å avdekke seksuelle overgrep mot barn, forteller begge informantene at de har egne handlingsplaner for hvordan arbeidet skal foregå. Dette er nedskrevet i barnehagens HMS-system. Samtidig snakker begge informanter om at dette er rutiner som ofte blir «gjemt bort» i barnehagehverdagen, og Hilde uttrykker at hun ikke kan disse rutinene i hodet. Begge mine informanter ser likevel viktigheten av slike rutiner når bekymringer og mistanker oppstår.

Både Laila og Hilde forteller at det første personalet i barnehagen gjør når det oppstår en vond magefølelse, er å snakke om det med sine kollegaer. Mine informanter uttrykker imidlertid et ulikt syn på hvem de først tar opp sin bekymring med. Laila sier at personalet i hennes barnehage først snakker sammen om det på avdelingen. Hilde forteller at hun i første omgang diskuterer sin bekymring med ledergruppen, slik at hele barnehagen ikke får vite det med en gang. Om dette sier hun «hvis alle i barnehagen vet om det, kan det fort ta litt av». Begge informanter forteller at de tar det videre til styrer om bekymringen vedvarer.

Laila ser viktigheten av å undersøke en magefølelse nøye, og sier:

Jeg tenker at det er viktig å «gå to runder» med magefølelsen, for man kan risikere å sette et stort apparat i gang, noe som også kan skade barnet om det settes i gang på feil premisser. Samtidig er det grusomt om det ikke gjøres noe med, hvis det faktisk er seksuelle overgrep det er snakk om.

Begge informanter trekker frem en forebyggende faktor i dette arbeidet. De mener at det er viktig å lære barn hva som er rett og galt. Laila sier man bør lære barn at de selv bestemmer over sin egen kropp, og trygge dem på at «nei er nei». Hilde har de siste årene hatt samlingsstunder med førskolebarn på sin avdeling. Hun sier:

På disse samlingsstundene har vi snakket om gode, vonde og ulovlige hemmeligheter. Da kommer vi inn på hva som er greit og hva som ikke er greit. Da må vi «være på vakt» i etterkant, for utsatte barn vil gjerne ikke si noe om det i en samling. Jeg tenker at det er noe som kan være med på å avdekke overgrep, for barn må kjenne til hva som er rett og galt, for å vite at det de blir utsatt for er feil.

5.3 Kompetanse og følelser i arbeid med seksuelle overgrep

Jeg fikk to ulike svar da jeg spurte informantene mine om hvordan de opplever sin kompetanse i forhold til arbeid med seksuelle overgrep. Laila opplever at kompetansen ikke er god nok slik den er i dag, og hun forteller at hun gjerne skulle hatt bedre kompetanse når det gjelder å se tegn og signaler på overgrep hos barn. Hilde svarer at hun opplever at hennes kompetanse har utviklet seg i positiv retning, ettersom det har blitt mer fokus på det de siste årene.

På spørsmål om informantene mine hadde noe om seksuelle overgrep i sin utdanning, forteller Laila at hun ikke kan huske å ha hatt noe om det. Hun tror ikke det var særlig mye fokus på disse tingene i den tiden hun tok utdanningen. Hilde forteller at hun husker en dag, hvor noen kom og snakket om temaet. Hun har imidlertid vært på flere foredrag etter hun kom ut i jobb i barnehagen som pedagogisk leder.

Laila forteller at det finnes kompetansehevende kurser, som barnehagen har vært på. Samtidig hender det at ansatte i barnehagen arbeider med caser på personalmøter, for å repetere på rutinene. Hun mener likevel at dette temaet ikke er det som blir høyest prioritert i barnehagehverdagen, og sier: «Vi øver ofte på brannøvelser og slike ting, men å gå inn i disse rutinene gjør man for det meste når man kjenner på en vond magefølelse. Det er da vi går inn i temaet, og øker kunnskapen vår i de periodene vi trenger det». Barnehagen som Hilde arbeider i har vært på mange kurser og foredrag om temaet, samtidig som de har hatt fokus på det på foreldremøter og personalmøter.

På spørsmål om i hvilken grad informantene mine er bevisst på at et slikt arbeid kan påvirke dem følelsesmessig, svarer begge at de har en bevissthet rundt egne følelser i forhold til barn som utsettes for seksuelle overgrep. Begge mine informanter forteller at de naturligvis har et syn på at seksuelle overgrep er noe av det verste som et barn kan bli utsatt for, og at det derfor kan oppstå mange følelser som kan prege arbeidet. Laila sier: «Også er det noe med det at vi mennesker er genuint enige i at dette ikke skal skje. Da blir overtrampet så stort. Du blir på en måte veldig skuffet over mennesker som kan gjøre noe slikt». Informantene forteller om at egne følelser kan være et hinder for at avdekking av seksuelle overgrep mot barn skjer. Om dette sier Hilde: «Det er litt sånn at vi vil helt ikke at slikt skal skje, og derfor vil vi ikke høre om det heller». Hun mener derfor en bevissthet rundt det med følelser er svært viktig for å kunne lykkes i arbeidet.

6 Drøfting

I denne delen vil jeg drøfte problemstillingen min, som er: «Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep mot barn i barnehagen?». Jeg vil drøfte undersøkelsens hovedfunn i lys av teori og forskning. Denne delen er delt inn i tre drøftingsspørsmål: «Hvilke tegn og signaler kan knyttes til seksuelle overgrep?», «Hvordan kan en barnehagelærer arbeide med avdekking av seksuelle overgrep?» og «Hvordan kan barnehagelæreres kompetanse og følelser påvirke avdekking av seksuelle overgrep?».

6.1 Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep?

Det at voksne utsetter barn for seksuelle overgrep, er både straffbart (Straffeloven, 2005) og handler også i følge Killén (2017, s. 80) om å utsette barn for alvorlig krenkende atferd som barn ikke er modne for. Altså er dette overgrep hvor overgriper setter sine egne behov foran barnets behov uten at barnet kan forsvare seg (Søftestad, 2018, s. 23). Et naturlig spørsmål å stille seg da er hva barnehagelærere kan se etter av tegn og signaler fra barn som opplever seksuelle overgrep, slik at overgrepene kan avdekkes.

Ett av mine funn fra to barnehagelærere er at de formidler at barns atferd kan ses som et faresignal på seksuelle overgrep. Dette er noe som begge informanter trekker frem i intervjuene. Samtidig er informantene opptatt av utfordringene som ligger i å tolke de tegn og signaler som barn kan vise. Laila er opptatt av at det må være en spesifikk atferd, som i denne sammenheng kan tolkes som seksualisert atferd. Både Killén (2017, s. 101) og Søftestad (2018, s. 104) understreker at seksualisert atferd kan komme som følge av seksuelle overgrep. Likevel mener Laila å ha sett mange barn med seksualisert atferd, uten at det har skapt bekymringer for om de er utsatt for seksuelle overgrep. Dette påpekes også av Kvello (2015, s. 296) som skriver om at seksualisert atferd også kan være en del av barns naturlige utforskning, noe som kan tolkes i retning av at seksualisert atferd kan forekomme hos langt flere barn enn de som er utsatt for seksuelle overgrep. Det å skille mellom hva som er seksuelle overgrep mot barn og barns naturlige utforskning om egen seksualitet kan dermed synes å være et komplekst bilde å tolke for barnehagelærere. Samtidig fremhever Hilde imidlertid et viktig perspektiv når hun snakker om barn som viser en seksualisert atferd som ikke er normal på det alderstrinnet som barnet befinner seg på. Trolig er det nettopp barns unormale kunnskap om seksualitet som bør vekke barnehagelæreres oppmerksomhet. Killén

(2017, s. 102) påpeker at barn med seksualisert atferd i noen tilfeller kan gi uttrykk for at de har unormal kunnskap om temaet. Kvello (2015, s. 296) på sin side understreker dessuten at seksualisert atferd som ikke er vanlig for alderen til barnet, oftest forekommer hos barn som er utsatt. Det kan dermed tenkes at dette bør skape bekymring hos barnehagelærer, for på hvilken måte har barnet fått denne unormale kunnskapen? En av mange forklaringer kan være at barnet har fått slik kunnskap fra en overgriper, og at barnet dermed kan være utsatt for seksuelle overgrep (Killén, 2017, s. 101). På en annen side kan det Hilde forteller om atferd som ikke samsvarer med barnets alder, også knyttes til regresjon. Dette er noe som Killén (2017, s. 102) beskriver som en motsatt utvikling. Det kan bety at barnet viser en atferd som er vanlig på et tidligere alderstrinn, noe som kan ses i motsetning til seksualisert atferd.

Barns utsagn er et annet signal som informantene mine var opptatt av. Det kan handle om at barn kommer med utsagn som kan tyde på at de er utsatt for seksuelle overgrep, enten i direkte eller indirekte form. Laila snakker om barns direkte utsagn, hun sier at dette kan handle om «at barn sier noe direkte, eller kommer med betroelser i samtale». Slike direkte utsagn kan på den ene siden knyttes til det ene avdekkingsforløpet som Søftestad (2018, s. 137) fremhever. Dette avdekkingsforløpet dreier seg om at barnet selv bestemmer seg for å gjøre overgrepet kjent. På den andre siden hevder både Killén (2017, s. 102) og Kvello (2015, s. 288) at det ikke er vanlig at barn forteller direkte om seksuelle overgrep. Killén mener det kan ha en sammenheng med at utsatte barn ofte føler på skyld og skam, i tillegg til å gjerne ha blitt truet av overgriperen til å tie. Kvello mener imidlertid at det er mer vanlig at barn kommer med små hint, noe som i større grad kan knyttes til indirekte utsagn, som Hilde snakker om på intervjuet. Hilde mener at indirekte utsagn oftest kommer fra barn som ikke har forståelse for at seksuelle overgrep er galt. Dette blir støttet av Killén (2017, s. 102) som peker på at sannsynligheten for at barn forteller om seksuelle overgrep reduseres, etter hvert som de blir eldre og får bedre forståelse for det de har blitt utsatt for. Om barnet har en manglende forståelse for seksuelle overgrep og de konsekvenser det medfører, kan det tenkes at deres utsagn er spontane og indirekte, og at det ikke er et bevisst forsøk på å gjøre overgrepene kjent. Uavhengig av om barns utsagn er direkte eller indirekte, vil det slik jeg ser det være svært viktig at barnehagelærer foretar en videre undersøkelse av det barnet signaliserer.

Laila snakker om hvordan barns utsagn bør bli møtt av de som arbeider i barnehagen, og hun mener det er viktig å møte det barn uttrykker på en bra måte. Hva Laila mener er en bra måte kommer ikke tydelig frem i intervjuet. Men for barnehagelærere kan det være nødvendig å se

dette i sammenheng med det Kvello (2015, s. 288) skriver om at barn ofte ikke forteller mer om hendelsene, hvis de opplever at deres utsagn ikke blir tatt på alvor. Å ta barns utsagn på alvor kan handle om at man må ha en troverdighet til det barnet kommer med. Gamst og Langballe (2010, s. 93) fremhever imidlertid at noen har et syn på barn hvor de ser på barn som lite troverdige. I likhet med Gamst og Langballe, er det svært nærliggende å tro at et slikt syn hvor barns troverdighet settes i tvil vil være uheldig i de fleste tilfeller, og i alle fall om det påvirker hvordan man møter barns utsagn som kan tyde på seksuelle overgrep.

Et annet tegn på seksuelle overgrep som kommer frem i intervjuene er fysiske skader. Hilde snakker om skader inne i munnen og blåmerker på kroppen. Disse fysiske skadene blir også fremhevet av Søftestad (2018, s. 102) som mulige tegn på seksuelle aktiviteter utført på barn. På en annen side hevder Sosial- og helsedirektoratet (2003, s. 11) at man sjeldent kan vurdere om et barn er utsatt for seksuelle overgrep, dersom fysiske skader er de eneste tegnene. Dermed blir dette viktig å ta i betraktning for barnehagelærere, ettersom fysiske skader kan ha mer naturlige årsaker. Det vil likevel kunne være viktig å undersøke fysiske skader hos barn, hvis skadene finnes på unaturlige steder, som i følge Søftestad kan være rundt munnen, underlivet eller analåpningen. Laila trekker frem stellesituasjoner på småbarnsavdelinger som en egnet situasjon for å få øye på slike skader. Sosial- og helsedirektoratet skriver også om stellesituasjoner, men ser det i sammenheng med angst hos barn. Det dreier seg om at utsatte barn kan vise angstfylte reaksjoner ved bleieskift, noe som også kan ses som et faresignal på seksuelle overgrep. Dette var det imidlertid ingen av informantene mine som tok opp.

Mange av de tegn og signaler som informantene mine trekker frem under intervjuet, kan gjenkjennes i teorien som jeg har satt meg inn i. Likevel tar teorien opp langt flere tegn og signaler. Begge informantene mine forteller at de synes det er utfordrende å se tegn og signaler på seksuelle overgrep, noe jeg vil si er med på å prege mine funn. Også forskning synliggjør vanskeligheter med dette, på grunn av et variert symptombilde hos utsatte barn (Søberg, 2013). Dessuten kan tegn og signaler i følge Søftestad (2018, s. 113) vise seg med ulik grad av tydelighet. Dette kan handle om at det som barnet signaliserer både kan vise seg som spesifikke- eller tvetydige signaler. På en annen side hevder Killén (2017, s. 102) at det kan ligge andre forklaringer bak mange av de tegn og signaler som utsatte barn uttrykker. Informantene mine fokuserer i stor grad på seksualisert atferd, barns utsagn og fysiske skader. Det kan tenkes at dette er tegn og signaler som kan knyttes til seksuelle overgrep i større grad enn for eksempel psykiske signaler som angst og depresjon (Killén, 2017, s. 100), og fysiske tegn som forstyrrelser i vekst og fordøyelse (Søftestad, 2018, s. 100). Dermed kan det se ut til

at det som direkte kan knyttes til seksuelle overgrep lettere blir sett som et resultat av det, i motsetning til mer tvetydige tegn og signaler som gjerne passer like godt med andre årsaksforklaringer.

6.2 Hvordan kan en barnehagelærer arbeide med avdekking av seksuelle overgrep?

I forskningsintervjuene mine var arbeid med avdekking av seksuelle overgrep et sentralt tema. Da jeg spurte informantene mine hvordan deres barnehager arbeider med avdekking av seksuelle overgrep, kom de inn på den vonde magefølelsen som Claussen (2010, s. 14) beskriver som en udefinert bekymring. Dersom en vond magefølelse oppstår, forteller mine informanter at de i første omgang snakker sammen med kollegaer. Laila forteller at en vond magefølelse først blir tatt opp på den aktuelle avdelingen. Dette kan ses i lys av den offentlige utredningens konklusjon, som dreier seg om at kollegaer må være sammen om saken for å lykkes i arbeidet med å avdekke seksuelle overgrep. Denne konklusjonen ble tatt på grunnlag av funn som viser at tjenestepersoner følte på ensomhet i arbeid med å avdekke seksuelle overgrep (NOU 2017: 12). Hilde har imidlertid et annet syn på hvem som bør bli inkludert i et slikt arbeid når den vonde magefølelsen oppstår, og forteller at hun først henvender seg til andre pedagogiske ledere i barnehagen. Samtidig ser hun viktigheten av at det holdes tett mellom dem i starten, og sier at det kan «ta av» hvis for mange vet om det. Dette kan knyttes til det Claussen (2010, s. 19) skriver om at det kan bli for mange magefølelser å forholde seg til, om for mange kollegaer blir inkludert i arbeidet. Her kan det tenkes at en ledergruppe vil ha mer faglig kunnskap om temaet, noe som ikke er garantert på hver avdeling i barnehager. Claussen er opptatt av dette, og mener at faglige kvalifikasjoner bør spille en vesentlig rolle med tanke på hvem som blir tatt med i et slikt arbeid.

Begge barnehager som er representert i undersøkelsen min har nedskrevne rutiner for arbeid med seksuelle overgrep. Jeg fikk forklart at dette er handlingsplaner som beskriver hvordan arbeid med mistanke rundt et barn skal foregå. Jeg fikk innsyn i den ene barnehagens handlingsplan, og denne tar blant annet for seg opplysningsplikten til barneverntjenesten og hvordan en bekymring skal dokumenteres. Begge informanter ser viktigheten av å ha en plan som tydeliggjør arbeidet når en bekymring eller mistanke oppstår, og det kan tenkes at en handlingsplan vil bidra med å få barnehagelæreren til å komme i gang med å undersøke en bekymring, og eventuelt melde bekymringen videre. Søftestad (2018, s. 115) ser på handlingsplaner som et nødvendig redskap, på grunn av at mange lar være å gjøre noe når det

oppstår en bekymring. Noe jeg imidlertid la merke til når jeg studerte den ene barnehagens handlingsplan, var at det ikke står noe om hvordan seksuelle overgrep skal oppdages. Dette er noe som Rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11) har fått økt fokus på. Her står det at personalet i barnehagen skal vite hvordan ulike former for omsorgssvikt oppdages. Søftestad (2018, s. 136-137) trekker frem et avdekkingsforløp som dreier seg om observasjoner av tegn og signaler hos barn, i tillegg til menneskers handlekraft. Dermed kan det tenkes at barnehagelærere både trenger å vite hva de skal se etter, og hvordan de skal handle. Det kan se ut som en handlingsplan kun tar for seg det sistnevnte, noe som etter mitt syn er utilstrekkelig i arbeid med å avdekke seksuelle overgrep.

I forskningsintervjuene kom det frem at begge informanter har fokus på å lære barn hva som er rett og galt. Laila ser på det som et forebyggende tiltak. Hilde har hatt samlingsstunder med førskolebarn, og mener det også kan være med på å avdekke seksuelle overgrep. Hun forteller at barn kan komme med utsagn i etterkant av samlingsstunden, om de identifiserer seg med innholdet som blir tatt opp. På den ene siden kan dette ses i lys av det Søftestad (2018, s. 42) skriver om at seksuelle overgrep i noen tilfeller er en naturlig del av barns hverdag. Om barnet ikke vet bedre, kan det tenkes at det ved slike anledninger vil røpe overgrep spontant. På den andre siden skriver Killén (2017, s. 105) at barns sterke lojalitet overfor sine foreldre kan være en hindring for at de forteller om overgrepene. Mine informanter trekker også frem begrepet lojalitet. Hilde mener dette er noe av det som gjør avdekking av seksuelle overgrep vanskelig. Dermed kan det diskuteres hvorvidt dette har en avdekkende effekt. Det er imidlertid ingen tvil om at det har en forebyggende effekt, noe som kan handle om at barn må lære å skille mellom hva som er rett og galt, for å kunne forstå at det de blir utsatt for er galt.

6.3 Hvordan kan en barnehagelærers kompetanse og følelser påvirke avdekking av seksuelle overgrep?

Arbeid med seksuelle overgrep er noe som i følge Killén (2017, s. 118) kan prege oss følelsesmessig, og det finnes mange overlevelsesstrategier som kan påvirke våre handlinger og vurderinger. Dette kan ses i sammenheng med forskning som er gjort på området, da utvalget i den offentlige utredningen (NOU 2017:12) synliggjør en systemsvikt i samfunnet, på grunn av blant annet problemforflytting og feiltolkning av tegn og signaler. Ingen av mine informanter snakket om overlevelsesstrategier på intervjuene, men påstår at de har en bevissthet rundt hvordan arbeidet kan påvirke dem følelsesmessig. Laila sier at hun tror mange vegrer seg for å se tegn og signaler på seksuelle overgrep, og at hun selv med stor

sannsynlighet har oversett tegn og signaler hos barn i sin yrkeskarriere. Hilde uttrykker også vanskeligheter i forhold til å oppdage seksuelle overgrep. Hva disse hindringene dypest sett handler om hos informantene kommer ikke tydelig til uttrykk i mine funn. Killén (2017, s. 25) skriver på sin side generelt om at hindringer i arbeidet med å avdekke seksuelle overgrep handler om fagfolk som ikke er i stand til å ta barnets smerte innover seg. Samtidig konkluderer utvalget i den offentlige utredningen (NOU 2017:12) at systemsvikten er en konsekvens av for lite kunnskap og kompetanse.

Da jeg spurte mine informanter om hvordan de opplever sin kompetanse i forhold til arbeid med seksuelle overgrep, ga det meg to ulike svar. Til tross for kompetansehevende kurser og foredrag som barnehagen har deltatt på, forteller Laila at hun ikke opplever sin kompetanse som god nok. Spesielt ikke når det gjelder tegn og signaler hos barn som utsettes for seksuelle overgrep. Laila er også opptatt av at denne type rutiner ikke blir høyest prioritert i barnehagehverdagen. I motsetning til dette sa Hilde at hun opplever at hennes kompetanse er i utvikling, på grunn av økt fokus på temaet. Dermed kan det tenkes at økt fokus på temaet vil ha positive virkninger, og gjerne styrke barnehagelærere i sitt arbeid med avdekking av seksuelle overgrep mot barn. Likevel kan mine funn tyde på at informantene besitter en begrenset kunnskap rundt temaet, ettersom de kun nevner det som gjerne anses som spesifikke tegn og signaler på seksuelle overgrep, som for eksempel seksualisert atferd og barns utsagn. Dette kan ses i sammenheng med det Killén (2017, s. 126) skriver om at kunnskap som anvendes i dagens praksis er begrenset, sett i forhold til kunnskap som er tilgjengelig om temaet. Dette kan tolkes i retning av at barnehagelærere bør tilegne seg mer kunnskap for å arbeide med temaet på best mulig måte. Dessuten hevder Søftestad (2018, s. 61) at barnehagelærerutdanningen sine svakheter omkring temaet får store konsekvenser for arbeid med avdekking av seksuelle overgrep. I mine informanters utdanningsløp var det lite eller ingenting fokus på temaet, og i følge Søftestad er barnehagelærerutdanningen fortsatt svak når det gjelder temaet seksuelle overgrep. Ettersom barnehagepersonalet i følge Barnehageloven (2005) har en plikt til å melde fra til barneverntjenesten når det er *grunn til å tro*, kan det være uheldig dersom utdanningen ikke har mer fokus på det. Dersom det er minimalt fokus på temaet i utdanningen, er det ikke en selvfølge at barnehagelærere har kunnskap om dette, noe som trolig kan være med på å påvirke avdekkingsprosessen negativt. På en annen side mener Claussen (2010, s. 18) at barnehagelærere på grunn av sin utdanning, har god og grunnleggende kompetanse på hva som er normal utvikling for barnehagebarn. Med utgangspunkt i dette, kan det dermed gi grunn til bekymring om barnehagelærere observerer noe som ikke er normalt hos et barn. Søftestad (2018, s. 19) mener imidlertid at

man har en tendens til å søke forklaringer innenfor det som er kjent, og det kan derfor tenkes at man utelukker seksuelle overgrep som forklaring. Dermed ser jeg viktigheten av å både ha faglige kunnskaper om- og være bevisst på at seksuelle overgrep er noe som barn kan være utsatt for, på lik linje som andre vanskeligheter som kan prege barns liv.

7 Avslutning

Målet med denne bacheloroppgaven var å undersøke hvilke tegn og signaler en barnehagelærer kan se etter for å avdekke seksuelle overgrep mot barn. Hvorvidt jeg kan konkludere med at problemstillingen min er besvart kan diskuteres. Datainnsamlingsmetoden jeg har brukt er kvalitative forskningsintervju med to informanter fra forskjellige barnehager. På den ene siden mener jeg at datamaterialet mitt er for lite til å trekke generelle slutninger. På den andre siden har mine undersøkelser, teori og forskning på området gitt meg et innblikk i hvilke tegn og signaler barnehagelærere kan se etter for å avdekke seksuelle overgrep, samt ulike faktorer som kan spille inn på avdekkingsprosessen.

Ut fra mine egne funn i undersøkelsen er det trolig manglende kunnskap blant barnehagelærere om hva de kan se etter for å avdekke seksuelle overgrep. Informantene var i størst grad opptatt av tydelige signaler som direkte kan knyttes til seksuelle overgrep, og la mest vekt på seksualisert atferd, barns utsagn og fysiske skader. Samtidig vil jeg ut fra mine funn påstå at seksuelle overgrep er et vanskelig tema, da både teori, forskning og mine informanter uttrykte at arbeid med seksuelle overgrep er utfordrende og nedprioritert. Informasjon som kommer frem i min undersøkelse viser at handlingsplaner blir sett som betydningsfulle, gjerne fordi det kan gi barnehagelærere en trygghet i hvordan de skal gå frem i et utfordrende arbeid. Likevel kan det være nødvendig å stille spørsmål om disse handlingsplanene er gode nok i arbeid med seksuelle overgrep, når Rammeplanen for barnehager (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11) også har fokus på at personalet i barnehagen skal vite hvordan seksuelle overgrep oppdages. Dermed er det sannsynlig at barnehagelæreres manglende kunnskaper omkring tegn og signaler på seksuelle overgrep trolig vil medføre negative konsekvenser for avdekking. Funn viser at et økt fokus på temaet i barnehagehverdagen trolig vil ha positive virkninger. Dermed vil jeg konkludere med at det er nødvendig å sette temaet på dagsordenen, og kanskje det er det som må til for at barnehagelærere skal utvikle en større bevissthet rundt seksuelle overgrep og ulike tegn og signaler som utsatte barn kan uttrykke. Dersom barn signaliserer noe bekymringsverdig må vi ikke lukke våre øyne, men heller våge å se.

Litteraturliste

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>

Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*.

Oslo: Abstrakt forlag

Claussen, C. J. (2010). «Det er noe med den ungen» - fra bekymring til handling. Oslo: SEBU Forlag

Gamst, K. & Langballe, Å. (2010). *Kommunikasjon med barn. Den strukturerte samtalen*. I

C. J. Claussen. «Det er noe med den ungen» - fra bekymring til handling. (s. 89-121).

Oslo: SEBU forlag

Killén, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen – samspill og tilknytning*. Oslo:

Kommuneforlaget

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kvam, M. H. (2001). *Seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko - Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo:

Universitetsforlaget

NOU 2017: 12. (2017). *Svik og svikt – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/>

Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblikk. Innføring I*

vitenskapelig metode for lærerstudenter. Oslo: Høyskoleforlaget

Sosial- og helsedirektoratet. (2003). *Seksuelle overgrep mot barn: En veileder for*

hjelpeapparatet. Hentet fra

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2003/0017/ddd/pdfv/286825-seksuelle_overgrep_mot_barn.pdf

Søberg, T. (2013). *Orker du å høre hva jeg har å fortelle?* (Mastergradsoppgave, Dronning Mauds Minne Høgskole). Hentet fra

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/269975/735730_FULLTEXT03.pdf?sequence=1

Straffeloven. (2005). *Lov om straff*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Søftestad, S. (2008). *Avdekking av seksuelle overgrep. Veier ut av fortielsen*. Oslo:
Universitetsforlaget

Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Oslo:
Universitetsforlaget

Vedlegg

Vedlegg 1

Forespørsel om deltakelse i kvalitativt forskningsintervju

Jeg er inne i mitt siste år av barnehagelærerutdanningen, og skal nå skrive bacheloroppgave. Bacheloroppgaven har *seksuelle overgrep* som tema, og problemstillingen min ser slik ut: «Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen?». I den sammenheng ønsker jeg å finne mer ut om hvordan en barnehagelærer kan avdekke seksuelle overgrep, og bekymringsfulle tegn og signaler.

For å finne data til oppgaven min ønsker jeg å ha et kvalitativt forskningsintervju med pedagogiske ledere eller styrere. Kravet er at de som deltar har formell utdanning som barnehagelærer/førskolelærer.

Dette er en forespørsel til deg som pedagogisk leder eller styrer i barnehage om å delta i dette forskningsintervjuet. Intervjuet vil ta ca. 45 minutt. Jeg ønsker å benytte lydopptaker under intervjuet, samt ønsker jeg å ta noen skriftlige notater.

Det er frivillig å delta i dette forskningsintervjuet og du kan når som helst trekke deg, uten å måtte oppgi grunn for det. Dersom du trekker deg vil alle dataene du har gitt bli slettet. Dersom du blir med løpet ut vil alle data som er samlet inn bli anonymisert, og alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt slik at du som person eller barnehagen ikke vil kunne gjenkjennes i bacheloroppgaven. Det vil bare være meg som forsker som har tilgang på informasjonen du gir. Når bacheloroppgaven er ferdig og sensurert vil all informasjon du har gitt bli slettet.

Dersom du vil delta i forskningsintervjuet, kan du signere vedlagt samtykkeerklæring og sende den til meg snarlig. Jeg vil ta kontakt med deg for nærmere avtale og du vil få tilsendt intervjuguide i forkant av intervjuet.

Dersom du har spørsmål eller trenger ytterligere informasjon er jeg tilgjengelig på mail: annaosnes@hotmail.com eller telefonnr. 46 47 39 20. Randi E. Nordlie ved HVL campus Stord vil være min veileder denne perioden. Du kan også kontakte henne på mail randi.nordlie@hvl.no eller på tlf. 90 85 24 37.

Vennlig hilsen

Anna Osnes Johannesen

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om bacheloroppgaven, hvor problemstillingen er: «Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen?».

Jeg er villig til å delta i forskningsintervjuet i denne studien, og jeg samtykker i at den innsamlende informasjonen inngår i analyser som danner basis for bacheloroppgaven.

Dato:..... Signatur:..... Telefonnummer / e-postadresse:.....

Vedlegg 2

Intervjuguide

«Hvilke tegn og signaler kan en barnehagelærer se etter for å avdekke seksuelle overgrep hos barn i barnehagen?»

Bakgrunn

1. Hva er din stilling i barnehagen?
2. Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?
3. Hvilke aldersgrupper jobber du med?

Forståelse

4. Hadde dere noe om omsorgssvikt/seksuelle overgrep i din utdanning?
5. Hva er din forståelse av seksuelle overgrep?

Tegn og signaler på seksuelle overgrep

6. Hvilke tegn og signaler kan knyttes til seksuelle overgrep?
7. På hvilken måte undersøker dere tegn og signaler som vekker bekymring?

Bekymring – mistanke – avdekking

8. Hvordan arbeider du/dere dersom det oppstår en vond *magefølelse*?
9. Hvordan arbeider dere for å avdekke seksuelle overgrep mot barn?
10. Hvilke rutiner har dere i barnehagen dersom det oppstår en mistanke? Har dere utarbeidet noen planer?

Holdninger

11. Hvordan opplever du kompetansen din i forhold til arbeid med seksuelle overgrep?
Hvordan opplever du at kompetansen til de ansatte i barnehagen er i dette temaet?
12. På hvilken måte legges det til rette for at ansatte i barnehagen får heve kompetansen sin på dette området?
13. I hvilken grad er du bevisst på at et slikt arbeid kan påvirke deg følelsesmessig?

Egne erfaringer

14. Har du noen gang hatt mistanke om at et barn har vært utsatt for seksuelle overgrep?
Hvis ja; Hva var bakgrunn for mistanken? Hva gjorde du?
15. Har du avdekket et seksuelt overgrep mot barn før?
Hvis ja; Hvordan? Hvordan opplevde du det?